

КОСТАДИН КОСТАДИНОВ

РИЦ РИТЕ
на празната
Ўаша

© Костадин Костадинов, автор, 2013 г.
© Дея Вълчева, художник, 2013 г.
© Книгоиздателска къща „Труд“, 2013 г.

ISBN 978-954-398-321-6

КОСТАДИН КОСТАДИНОВ

РИЦАРИТЕ

Книгоиздателска къща **trud**
София, 2013

„Хей, Джо, къде си тръгнал с тази пушка...“

Из знаменитата песен на Джими Хендрикс

Комунизмът не толерира и рицарството. Какво по-естествено тогава, че именно пияниците се оказаха рицарите на онази епоха – по-достойни, защото не поискаха да узнаят и не се научиха на конформизъм. Челентано пееше – конформистът е по-страшен и от фашиста, и от комуниста, и от социалиста, и от пацифиста...

Официално всяко съвпадение с лица и събития е случайно. Истината е, че по-голямата част от героите не само съществуват, но носят същите имена. Едва ли това има значение – важното е не дали станалото наистина се е случило, важното е, че като нищо би могло да се случи. От друга страна, на кого му пука какво се случва в някакво забутано селце.

Посвещавам тази книга на моя учител по литература Демир Демирев, който освен любовта към писаното слово ми даде и смелост да продължа.

10.02.2013 г.

Кюстендил

Костадин Костадинов

ПАВАТИП „М★СКВА“

– Говори „Църнокучево“!... Говори „Църнокучево“!... През деня ще бъде облачно, а през нощта – слънчево... уиип... прръръррр... та-та-та... та-та-та...

Прогнозата гърмеше ежедневно, изстреляна от стар високоговорител, привързан с ръждиви жезла към вековен бор – женски глас, трещящ като картечен откос, изстрелян от скрит в клоните снайперист. Четири пъти – точно в 6.23, 13.24, 19.29 и 22.04 часа, около минута течеше „метеобюлетин“ и накрая в 0.23 часа местно време – националният химн. Програмата тероризираше околността с постоянство, което изнервяше местната фауна до неузнаваемост. Тя подскочаше като ужилена и дълго след това изглеждаше по същия начин. Поради отдалечеността на къщите и продължителността на въздействието двайсетината местни жители бяха напълно резистентни. Както бе и започнал, шумът внезапно спираше, ехото попиваше в тишината и тя възцаряваше върховенството си, още по-монолитна отпреди до следващия сеанс, когато зверската кашлица отново гърмеше из пустошта. Сякаш кашляше самият призрак на комунизма. Той впрочем все още се навърташе по тия места и дори листакът усещаше духа му да се мотае насам-натам. Селцето изглеждаше сънено и вечно недоспало. Канското дрезгавене действаше като машина на времето – някога телепортиреше църноку-

чевци в светлото бъдеще, днес ги захвърляше в дебрите на спомените, тежки, груби и напукани като казармена мазилка.

Поставена от Дочо – рекордьора по кметуване в Църнокучево, радиоточката беше единственото му завоевание за четирийсетгодишното властване. Притежаваше типичните черти на съветската направа – „русская механика“ – огромна фуния с размери на бетонобъркачка, съответстваща по тегло бобина и мощност, достатъчна да повлияе върху естествения подбор в региона. Никои не помнеше как са успели да я монтират там. Борът очевидно бе извадил късмет, че до онзи момент бе порасъл, колкото трябва, защото със сигурност по-нататъшният му растеж е станал невъзможен.

Фактът, че след шейсет години апаратът работеше, говореше сам за себе си. Автоматичната му работа на устройство, изработено във времена, когато автоматиката е била напълно непозната, бе красноречиво доказателство, че чудесата са подвластни единствено на Бог и на пропагандата. Всички помнеха как в кметските ръце тя бе амбразура, от която безпощадният идеен огън се лееше като лятна градушка и държеше класовия враг на колене с атаки, достатъчни да хипнотизират с положително очакване всяко самосъзнание. Радиоточка – самото наименование внушаваше доверие и звучеше окончателно. Във всеки случай по-убедително от големия андронен колайдър например, създаден, за да изрази една неясна претенция. Обратно, някога, когато претенциите бяха свършено ясни, радиовъзелът слагаше точка на всички неясноти и недомлъвки – все неща, които оная решителна епоха не толерираше.

През шейсетте години на миналия век Дочо, в плен на страстта лично да свежда важните съобщения за победите на комунизма в братския Съветски съюз, бил

известен като „Гаварит Масква“. По-късно, след едно паметно мероприятие, посветено на „критиката и самокритиката“, го нарекли просто Дочо Критиката. През седемдесетте темата била много модерна, а критичният момент настъпил, когато Политбюро излязло с решение „да се критикува не по принцип, а *персонално*“. По-точно, някой трябвало да критикува и номенклатурата. В ония времена това не било лесна работа. Дочо извикал кметския секретар – Райчо Пищольо (освен истински кмет Църнокучево имало секретар и дори машинописка), и лично му възложил отговорната задача: „Че станеш и че ме критикуеш!“. Райчо го погледнал, сякаш ей сега ще го застрелят в тила. Посочил го с пръст и за всеки случай попитал: „Вас?“. „Да, мен! Че ме критикуеш! Така искат от ЦК. Все че измислиш нещо!“ Райчо продължил да гледа, все едно му предлагат сам да избере оръжието за разстрела си: „Ама, шефе, чакай...“. „Нема що да чакам, че ме критикуеш и това е! Така иска Партията!“ Нямало как, Райчо трябвало да изпълни заповедта. На събранието станал и треперещ казал: „Сега че отправим една другарска критика към другаря Дочо“. Настъпила тишина. Пищольо изглеждал така, сякаш наистина щял да гръмне. След безкрайна, покъртителна пауза тихо казал: „Скъпи другарю Дочо, искам да те критикуем за това, че си много отдаден на работата... Не се щадиш бе, човек, много работиш, че се поболееш“.

Всеобщата въздишка разлюляла на стената картина със среден размер, изобразяваща резен диня в дълбока чиния, след края на изказването натюрмортът паднал облекчен. Никой не забелязал. Самият Дочо, който до този момент гледал дюшемето, съсредоточен като бик зад крава, изведнъж рязко вдигнал глава и съвсем сериозен, патетично казал: „А така! Яж ме! Яж ме! Нема 'а ме жалиш!... Давай, яж ме!“.

Всъщност не бил за жалене, не само гледал като бик – бил по-здрав. Единственият проблем, както всичко в Църнокучево, идвал от алкохола. Затова всяка сутрин Пицольо, който бил нещо като пиар, великодушно осведомявал масите за състоянието на ръководителя: „Шефо снощи сигур пак е бил яко буфкан, щото сабале изпи два англина от конскио и в много лошо настроение ойде да проверява жътвата. Не знам що че се сети до довечера“.

Рационалното съзнание не може да го обясни, но вероятно радиоточката бълваше метеобюлетините „по навик“, останал още от времената на сводките за настроянията на дългогодишния църнокучевски кмет. Тогава те със сигурност са били по-важни.

След вярната служба на пролетарската агитация, когато превъзнасяла ръководната роля на Партията, днес вехтата машинария бе станала надпартийна. Дори тя бе „разбрала“ призивите за демократизация, равнопоставеност и други подобни – все неща, които тук, честно казано, не интересуваха никого. Но тъй като тукашните имаха по един цял живот, за да се научат да възприемат подобаващо важните съобщения, те направиха точно това – без сами да знаят, възприеха новината подобаващо, тоест – напълно сериозно. Така и трябваше, защото тя беше знак.

Някой е казал, че не трябва да насилваме нещата, а да вземем по-голям чук. Джак би се изразил по-метафорично:

– Когато я млатиш, и водата прави синджир – така той разбираше основната църнокучевска теорема. С лекота, характерна за големите познавачи, на мига можеше да разясни депресантните и нервно-паралитични свойства на органичните химически съединения, съ-

държащи хидроксилни групи, познати на човечеството като етилов алкохол. Защи­тавайки, разбира се, мла­тенето – това непретенциозно, достъпно и ефективно средство, нашето единствено притежание, убеден, че други просто нямаме. Не можеше да разбере обаче защо точно онова, което нямаме, смятаме за най-ценно? Вероятно защото несъществуващото винаги е свършено също като нас самите – убеждение, превър­нало се в досаден навик, на който (като на всеки навик) разчитаме твърде много. Разбира се, Джек би го казал пак по неговия начин в цветист, влудяващо повърхнос­тен стил „разклатено мартини“, в който алкохолът ви­наги е повече от истината. Имаше лошия късмет да се напива, преди да ви изясни картинката, и без да иска, да бръкне там, където не трябва. А самата притча се оказваше едновременно твърде проста и твърде сложна като самия него – пиянде, в чийто мозък мъдростта се бе свряла като кукувица в чуждо гнездо – неканена, не­законно пребиваваща и с оглед на конкретните обсто­ятелства – напълно излишна. Напиването като дръво, мотика или каквото искате, във всеки случай „нещо **ед­новременно** твърдо, държавно и тежко“, или както пак той се изразяваше „да се оправиш“, в Църнокучево бе широка тема и ако човек искаше да схване, трябваше да се запаси с търпение и време.

И така, притежаваме неща, които не съществуват, стремим се към неща, които не съществуват, изгражда­ме неща, които не съществуват, влюбваме се и обичаме неща, които не съществуват, дори успяваме да посетим места, които не съществуват... Как го правим? – „Ами, оглеждаме се за по-голям чук“...

Джек бе забелязал и друг интересен факт – кучета­та, онези щастливци, които не познават най-древното оръдие на труда, не познават и насилването на нещата.

Ограничили света си до съществуващото, те имат онава, което ние нямаме – усещане за реалност. Финалното откровение изразяваше непреходността на известния закон, според който на теория няма разлика между теорията и практиката, но на практика има:

– И аз искам да натиснем едно копче и всичко да стане както трябва, ама не съм се свързал с копчето.

АнСкД

Там някъде, изгубени между отслабналата Божия памет и забравата, пушеха комините на двете селца в двата края на тесен, дълбок шест километра джоб, набързо съшит от N-ската гранична полоса около пуст, полегат хълм, чиито хълбоци затваряха малки, високи и сухи полета. Пъстрели с жълтенията на конопа и ръжта, сега те бяха уморени от безплодие. От недрата им изтичаше малка, широка една крачка речица – самата тя неуморна, непресъхваща, жилава и упорита като всичко, родено по тия места. Някъде горе, като надгробен паметник, белееше 123-та пирамида, чийто надпис „РБ“ събираше в една точка българската, сръбската и македонската граница. Заграждения липсваха просто защото след толкова години не бе останало нещо за заграждане. Никой не помнеше броя на загиналите за каузата скромният знак да е тук, а не малко по-натам – онова несъществуващо нещо, което историците патетично наричат „историческа справедливост“. По-къртителна е готовността на хората да се жертват за нещо толкова излишно. В настоящия момент, изцяло постигната, тя беше напълно забравена и дълбоко погребана под белосан камък. Така или иначе, територията, безлюдна като юрски парк, от който някой бе откраднал динозаврите, изглеждаше напълно излишна и неизползваема както за българите, така и за сърбите,

та дори и за вечно ламтящите македонци. Потребна бе единствено на браконьерите, чиято безумна ловна маниа я връщаше в праисторическите времена.

Всеки ден Лиско – черно, едро и недохранено куче, чиито клепнали уши издаваха липса на порода, с трескаво постоянство посещаваше въпросното място. Препикаваше бялото блокче, а после лаеше към небето с присъща кучешка настойчивост. Отстрани нищо не издаваше, че това е ритуал, а помиярът – куриер на Бога. Общуването с Него не бе крайна степен на единение, а рутинна, понякога досадна работа. И не само общуваше – за разлика от останалите, претендиращи да са постигнали подобен контакт, донасяше на земляните достоверна и важна информация. Донесенията бяха под формата на обикновен кучешки лай, затова никой не ги разбираше, макар да не бяха особено сложни. Това положение задоволяваше Всевишния – Той винаги е гледал на нещата „отгоре“, което в случая означава просто отгоре-отгоре. Бог има същия проблем – иска от нас неща, които не съществуват, и често изглежда като пътник, безцелно разпилял не особено богатото съдържание на кесията си.

И така, Той говореше – песът слушаше. После се връщаше в селото, заставаше в най-дълбоката долина и по цяла нощ лаеше. Лаят кънтеше, достигаше всяка къща и понеже, както и да го описваме, си беше лай като лай, вместо размисъл предизвикваше единствено псувни. Какво по-естествено от това да не искаш да слушаш някакъв среднощен лай.

Пред Лиско Бог си позволяваше откровеност и дори самокритика, неща, които избягваше пред хората. Най-вече философстваше, а Джак казваше: „Почне ли Господ да се прави на интересен, работата тръгва зле“. Всъщност Господ беше отчаян и казваше:

– Ония са убедени, че хаосът е само хаос и по-лошо не може да стане, не знаят, че може. Е, някои знаят! Неколцина са разбрали нещо, което по хуманни съображения не споделят с останалите. За да изглежда скучно и да не предизвиква излишно любопитство, го наричат „закон за ентропията“. Там долу, щом нарекат нещо по този начин, всички тутакси губят интерес. Та тези открили, че ако хаосът нараства, това е необратимо. Всъщност разбрали са, че единственото, което хаосът може да прави, е да нараства. Другото, което крият, е, че той вече е настъпил. Добре, че в това село няма големи умници. Но дори да знаеха, кой би обърнал нещата! Аз? Аз съм зает, а и никога не се бъркам в работата на безбожниците. Проблемът е, че не ми се занимава да оправям бъркотии. Косите ми се изправят само при споменаване на думата.

За миг прекъсна, после заговори още по-властно, както се полага на повелител:

– Върви и им кажи, че няма нищо по-измамно от безгрижието. Неприятностите са предизвестени. Кажи им още, че аз нямам нищо общо с тях. Нещата са създадени да опровергават закономерностите, защото закономерностите ги правят мързеливи. Случайностите поне ги държат нащрек. Жалват се, че животът им бил кратък. Все пак е десет пъти по-дълъг от твоя. Въпросът за краткостта на нещата ги занимава до полуда, докато един ден открият, че не знаят какво да правят с онова, което е останало от него. Защо им е по-дълъг!...

Господ си казваше казваницата и когато Лиско вече търчеше по обратния път (какво са шест километра за едно здраво и самотно куче), Той му подхвърляше финалните си откровения. Те звучаха песимистично дори за куче:

– Казах, нямам нищо общо. Не мога да управлявам хаоса. И не мога да понасям заблудата, че ядовете ще

останат зад гърба им. Постоянно молят за това. Не искат да приемат, че нямам нищо общо.

– Тогава аз за какво търча всеки ден през полето? – попита кучето.

– Защото това ти е работата!

– Мислех, че си всесилен, а ти само юркаш хората.

– Не юркам никого, опитах да помогна, но дори аз нямам достатъчно въображение за глупостта. Нищо не мога да направя.

– Какъв смисъл има да ти вярват, щом не можеш да помогнеш?

– Трябва да вярват...

– Нима не искаш това безумие да спре?

– Искам, но не мога да направя нищо, защото те не искат. Затворен кръг. Ти можеш ли да направиш нещо срещу това да те възприемат като куче? Колкото и да си хвалиш живота, за тях той си остава кучешки. Върви ги убеждавай после колко по-зле са.

– Моля те, направи нещо. Какво да им кажа сега? – каза черното куче и затърча с все сила към Църнокучево.

– Кажи им каквото искаш, и без това нито слушат, нито разбират...